

ספר

ביכורי אלעזר

על מסכת עירובין

ד"ר דוד לשיני ראשים

הראשון

חידושים ביאורים והערות על סדר הדף,
דבר דבור על אופניו, בסוגיות הגמרא,
הראשונים והאחרונים

והשני

ענינים שיבואו בארוכה, ממקורות הסוגיא
ועד משא ומתן וליקוט מדברי הפוסקים,
לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא,
ושזור בין בתרין הרכה פוסקים מפוסקי זמננו
בשאלות העולות על הפרק
הנוגעות בהעירובין דזמנינו

מפתחות מפורטים בסוף הספר

חובר בעזה"י ע"י

אלעזר בן הר"ר צבי דוד באדנער

מאנסי, נ.י.

חודש מנחם-אב ה'תש"פ

פרק ראשון

דף ב ע"א

מכיו שהיא גבוה מעשרים אמה
אם נבשר בלחי

מתבלי. מכיו שהיא גבוה למעלה מעשרים
אמה יטעם. רש"י (נד"ס חנוי) פי',
שהניחו את הקורה למעלה מעשרים אמה,
וקורה זו להחזיר לשלטל לתוכה באה, ע"כ.
ומקורו לשון רש"י היה נראה שדן
הוקא גבי קורה ולא גבי לחי, ולחי אפשר
והנהי אף למעלה מכי. וכענין כתבו
התוס' לקמן (ד"ה רוב טעם) דאף במבוי
שהוא גבוה מעשרים אמה מועיל הלחי
להכשיר.

והנה דעק"א בגמ' הקשה ודיל, קשה לי,
לרוב דאין טעם הפסול משום
דליכא הכידא ולמעלה מכי לא שלטא ביה
ע"ג, אלא דילפינן מהיכל דעד עשרים
מקרי פתח ריותר מעשרים לא מקרי פתח,
א"כ גם לחי לא מהני, כמו ולא מהני לחי

לרחב מעשרה משום דלא הוי פתח, ע"כ.
כלומר, בשלמא אי נימא דהחיסרון במבוי
למעלה מכי הוא משום דלא שלטא עינא,
א"כ ספיר מיכשר בלחי דהא שלטא ביה
עינא, אבל אם הטעם דאין עליו תורת
פתח, הא גם בכה"ג ליכא תורת פתח,
דהלחי מועיל רק לסתום כנגדו, אבל עדיין
פתוח הוא עד לשמים.^א

ובאמת דאינו מוכן למה לא יועיל לחי
למטה מעשרים אפילו לרב, והרי
דל מהכא הלחי שלמעלה מכי, הא סו"ס
יש גם לחי למטה מכי, ואולי דכמו
שבפירצה למעלה מעשרה אמות אמרינן
דלא מועיל לחי, ה"ה דבמבוי למעלה
מעשרים חשבינן כאילו היא פרוצה.^ב

אך עכ"ז אכתי תיקשי דהא סו"ס ע"י
הלחי נעשה כאילו יש פתח למטה,

- א. ודין בשרית אור גדול (סוף סו"ה) שכתב דבאמת אליבא דרב גם לחי אינו מועיל כשהמבוי
גבוה מעשרים אמה, אבל קשה ע"ז דהא הריטבי"א ריטבי"א ודין כתבו דאף לרב מועיל לחי
במבוי שהוא גבוה למעלה מעשרים אמה.
- ב. ומכ"כ או אתא החזו"א (סו"ה ק"ה) לאפוקי וכתב דיל, אבל הפסד הנוכה אינו משום שהוא
פרץ עד כ"י וכי, ומשום כך כתב שם שבאמת יש חילוק בין לחי למעלה מכי לקורה למעלה
מכי, יע"ו.

הוא הדין צורת הפתח אינם מבטלים. וכן דייק בצמח צדק בחידושו על השי"ם (מכניית טיוונן פ"ב ח"ד, ח"ת ג).

ובמו"ב כתב בשו"ת ישועות מלכו (ח"ה סי' כ"א ד"ס ונתיק) לדקדק מדברי התוס' דצוה"פ מהני גם לרה"ר מדיח, ומשום כך כתב שם דכשיש צוה"פ ליכא איסור דאורייתא, יעו"מ.

והנה ככל הנך רבוותא לא נזכר בהדיא דצוה"פ הוה מחיצה גמורה, רק שכתבו דמהני לענין זה שלא יהיו רבים מבטלי מחיצתא, אמנם בשו"ע הרב מבואר להדיא דצוה"פ הוה מחיצה גמורה, מדכתב (סי' ס"ז ד"ל, ס"א ע"פ שצורת פתח היא כמחיצה גמורה ואם עשה צורת פתח על גבי ד' קונדסין רשות היחיד גמורה היא מן התורה אפילו עשה כן

כס' בתוס', ו"ל הואיל והיה לירושלים צורת הפתח דחשיב כמחיצה זכ"ל. ע"י לעיל ג' ט' שהבאנו לדקדק מדברי התוס' דצוה"פ הדין היא כמחיצה ושוב לא אתו רובים ומבטלי מחיצתא. ומפורש הוא טפי מלשון התוס' רא"ש (פ"ט ד"כ וי"ט) ו"ל, ו"ל לירושלים נמי כיון שיש בשערים צורת הפתח חשיב כד' מחיצות ולא היה להם לרבים לבטלם, דצורת הפתח כמחיצה כראמרינן בפ"ק ואם יש לו צורת הפתח אינו צריך למעט מ"י.

וכן מדיק בשו"ת אבני נזר (ח"ק ח"ה סי' תת"א) ו"ל מלשון התוס' דאם יש צוה"פ הו"י מה"י ובטל מתורת רה"ר דאורייתא. ובמור"כ כתב שם (י"ט, ח"ה א) וכל מה שמחזיקין ראיות לנעול היינו דוקא בצוה"פ, משום דעת התוס' (ה"ג) לרבנן דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא

מ. ובדברי התוספות גופיה צריך אין ראיה לומר דצוה"פ מהני להיות כמחיצה ברשות הרבים, דאפילו אם נימא דלא מהני להיות מחיצה ברשות הרבים, הרי חתם אי"י שהיה חומה שהקיפה את ירושלים, והיה עומד מרובה, וכיון שהיה עומד מרובה הו"י יש בה שם ד' מחיצות, אלא שיש בה פירצה, והפירצה מתקנת בצוה"פ, וכיון שהיא מתקנת את הפירצה, אם כן אין כאן פירצה עשו. ואין ראיה דצוה"פ מהני, דיתכן דעומד מרובה הוא דמהני. ואולי זהו כוונת המחבר שכתב דבתה"י מפורש יותר, דמשמע מתוך דבריו דצוה"פ גופיה מהני.

מ. וכן הוא משמעות הבה"ל (סי' ס"ז ד"כ וי"ט) שכתב ברעה הרמב"ם דאפי' לא היו דלתות כ"א צוה"פ אין חיוב חטאת דפסק כ"א דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, וכל הדלתות אינן ציטות אלא מרובנן, עכ"ל. הרי דע"י צוה"פ בלחוד מבטל שם הדין דאורייתא.

מ. בשו"ת דברי יציב (וי"ד סיון ג, ג) הביא משמיה דאחי תשו"ע הרב בשו"ת שארית יתרה (ח"ה סי' י') ששמע משה קדשו פעמים רבות, דכל ספק העמיד בתוך הצאי ע"ל ודעתו היה לחזור ולשנות פרק זה לראות אם צדקו רבריו עיין שם, וכ"ה בספר דברי נחמיה (ח"ה ד"ג א) בה"ל מדכתב מוח"ז רבינו ד"ל - זה כ"י הצאי עגולה משמע שגם זה לא ברירא ליה, עכ"ל. אמנם מכל הנך רבוותא שהביאו דברי שו"ע הרב בפשיטות ה"י נראה שלא נתנו חילוק לפה שכתב כן בסוגרי.